

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ  
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ (DECISION)

Προσφυγή αριθ. 70606/17  
Μάριος ΤΑΣΙΟΣ κατά της Ελλάδας  
και 6 άλλες προσφυγές  
(βλέπε συνημμένο πίνακα)

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 26 Μαΐου 2020 σε επιτροπή αποτελούμενη από τους:

Krzysztof Wojtyczek, *πρόεδρο*,  
Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,  
Armen Harutyunyan, *δικαστές*,  
και Renata Degener, *αναπληρώτρια γραμματέα τμήματος*,

Λαμβάνοντας υπόψη τις πιο πάνω προσφυγές οι οποίες κατατέθηκαν τις ημερομηνίες που αναφέρονται στον συνημμένο πίνακα,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις οι οποίες υποβλήθηκαν από την εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες οι οποίες υποβλήθηκαν από τους προσφεύγοντες,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

1. Τα στοιχεία των προσφευγόντων αναγράφονται στο παράρτημα.
2. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους εντεταλμένους του αντιπροσώπου της κυρία Α. Δημητρακοπούλου και κύριο Κ. Γεωργιάδη, παράδρους του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και τις κυρίες Ζ.

Χατζηπαύλου, Ι. Κοτσώνη και Α. Μαγριππή, δικαστικές αντιπροσώπους του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι κυβερνήσεις της Αλβανίας, της Βουλγαρίας και της Σερβίας δεν έκαναν χρήση του δικαιώματός τους να παρέμβουν στην διαδικασία.

4. Στις 23 Οκτωβρίου 2018 (προσφυγές αριθ. 77698/17, 77704/17 και 8216/18), στις 5 Νοεμβρίου 2018 (προσφυγή αριθ. 70606/17) και στις 21 Νοεμβρίου 2018 (προσφυγές αριθ. 80149/17, 80349/17 και 80351/17), ένα μέρος των αιτιάσεων που έλκονται από τα άρθρα 3 και 13 της Σύμβασης κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση οι δε προσφυγές κηρύχθηκαν απαράδεκτες κατά τα λοιπά.

#### **A. Οι συνθήκες της υποθήκης**

5. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως αυτά εξετάστηκαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψιστούν ως ακολούθως.

6. Οι προσφεύγοντες κρατήθηκαν στην φυλακή των Διαβατών της Θεσσαλονίκης είτε μετά από μία καταδικαστική απόφαση είτε ως κατηγορούμενοι.

7. Κατά τις ημερομηνίες της κατάθεσης των προσφυγών, όλοι είχαν ήδη αφεθεί ελεύθεροι ή μεταχθεί σε άλλες φυλακές. Τα στοιχεία σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά παρατίθενται στο παράρτημα.

#### **B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και η πρακτική**

8. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και η πρακτική περιγράφονται στην απόφαση (decision) *Χατζηβασιλειάδης κατά Ελλάδας* (déc.), αριθ. 51618/12, §§ 17-21, 26 Νοεμβρίου 2013.

#### **ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ**

9. Επικαλούμενοι το άρθρο 3 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τις συνθήκες υπό τις οποίες κρατήθηκαν στην φυλακή των Διαβατών.

10. Επικαλούμενοι το άρθρου 13 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες παραπονούνται διότι δεν διέθεταν στο εθνικό δίκαιο κάποιο αποτελεσματικό ένδικο μέσο για να καταγγείλουν τις συνθήκες κράτησής τους.

## ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

11. Λαμβανομένης υπόψη της ομοιότητας των προσφυγών, το Δικαστήριο εκτιμά προσήκον να τις εξετάσει από κοινού σε μία μόνον απόφαση.

### **A. Επί της επικαλούμενης παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης**

12. Επικαλούμενοι το άρθρο 3 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τις συνθήκες υπό τις οποίες κρατήθηκαν στην φυλακή των Διαβατών. Η διάταξη αυτή έχει ως εξής:

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.»

#### *1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων*

13. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει αυτό το τμήμα των προσφυγών λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων για τον λόγο ότι οι προσφεύγοντες είχαν αφεθεί ελεύθεροι ή είχαν μεταχθεί σε άλλα καταστήματα πριν καταθέσουν τις προσφυγές τους ή την ημέρα κατάθεσης των τελευταίων. Εκτιμά ότι, προτού προσφύγουν στο Δικαστήριο, αυτοί όφειλαν να ασκήσουν μία αποζημιωτική αγωγή στην βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα.

14. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι τις ημερομηνίες της κατάθεσης των προσφυγών ενώπιον του Δικαστηρίου, οι προσφεύγοντες οι οποίοι κατέθεσαν τις προσφυγές με αριθμούς 77704/17 και 8215/18 μετήχθησαν στην φυλακή της Κασσάνδρας και ο προσφεύγων της προσφυγής αριθ. 80149/17 στην φυλακή των Τρικάλων. Ως εκ τούτου, τις ημερομηνίες κατά τις οποίες επιλήφθηκε το Δικαστήριο, αυτοί φέρονται να μην κρατούνται πλέον υπό τις συνθήκες που οι ίδιοι καταγγέλλουν στις προσφυγές τους και η συνέχεια της κράτησής τους φέρεται έτσι να διακόπηκε.

15. Η Κυβέρνηση εκθέτει ότι οι υλικές συνθήκες και οι συνθήκες ζωής και εργασίας στην αγροτική φυλακή της Κασσάνδρας είναι διαφορετικές από εκείνες οι οποίες επικρατούν στις γενικές φυλακές. Όσον αφορά την φυλακή των Τρικάλων, σημειώνει ότι ο προσφεύγων που κατέθεσε την προσφυγή αριθ. 80149/17 δεν παραπονείται για τις συνθήκες υπό τις οποίες αυτός κρατήθηκε στο κατάστημα αυτό.

16. Όσον αφορά τον προσφεύγοντα που κατέθεσε την προσφυγή αριθ. 70606/17, η Κυβέρνηση δηλώνει ότι αθώθηκε από το δικαστικό συμβούλιο του Εφετείου Θεσσαλονίκης και αφέθηκε ελεύθερος στις 20 Σεπτεμβρίου 2017, ημερομηνία κατά την οποία αυτός κατέθεσε την προσφυγή του ενώπιον του Δικαστηρίου. Προσθέτει ότι ο δικηγόρος του προσφεύγοντος ενώπιον του Δικαστηρίου τον εκπροσωπούσε επίσης ενώπιον του Εφετείου Θεσσαλονίκης και ότι γνώριζε συνεπώς ότι η δικάσιμος ενώπιον του δικαστηρίου αυτού είχε οριστεί για τις 20 Σεπτεμβρίου 2017 και ότι ήταν πιθανόν να αφεθεί ο πελάτης του ελεύθερος την ημερομηνία αυτή.

17. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει επίσης ότι, προσφεύγοντας ενώπιον του Δικαστηρίου, οι προσφεύγοντες δεν στόχευαν στον τερματισμό σε απάνθρωπες ή ταπεινωτικές συνθήκες κράτησης αλλά στην είσπραξη μιας αποζημίωσης για ηθική βλάβη.

18. Οι προσφεύγοντες αντικρούουν την θέση της Κυβέρνησης και ισχυρίζονται ότι η αποζημιωτική αγωγή στην βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα στερούνταν οποιασδήποτε αποτελεσματικότητας.

19. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες οι οποίοι κατέθεσαν τις προσφυγές με τους αριθμούς 80349/17 και 80351/17 καλούν το Δικαστήριο να μην απορρίψει τις αιτιάσεις τους λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, εξηγώντας ότι η απόλυσή τους έλαβε χώρα μόλις ένα μήνα και μερικές ημέρες προτού επιληφθεί το Δικαστήριο.

20. Ο προσφεύγων ο οποίος κατέθεσε την προσφυγή αριθ. 70606/17 αναφέρει ότι κατέθεσε την προσφυγή του ενώπιον του Δικαστηρίου το πρωί της 20 Σεπτεμβρίου 2017 ενώ κρατούνταν ακόμη και βεβαιώνει ότι δεν μπορούσε να

προβλέψει την αθώωσή του και την απόλυσή του την ίδια ημέρα. Εξηγεί ότι είχε ήδη εξουσιοδοτήσει τον δικηγόρο του να καταθέσει μία προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου προηγουμένως, αλλά ότι αυτός, εξαιτίας του φόρτου εργασίας του, δεν το έπραξε αμέσως.

21. Οι προσφεύγοντες οι οποίοι κατέθεσαν τις προσφυγές με τους αριθμούς 77704/17, 80149/17 και 8216/18 ισχυρίζονται ότι οι συνθήκες μέσα στις φυλακές της Κασσάνδρας και Τρικάλων είναι κατ'ουσίαν οι ίδιες με εκείνες οι οποίες επικρατούν στην φυλακή των Διαβατών και υποστηρίζουν κατά συνέπεια ότι η συνολική διάρκεια της κράτησής τους μπορεί να θεωρηθεί ως μία «συνεχής κατάσταση», δεδομένου ότι οι εν λόγω φυλακές παρουσίαζαν τα ίδια προβλήματα υπερπλήρωσης, θέρμανσης, αερισμού και ζεστού νερού. Αυτοί αμφισβητούν εξάλλου την αποτελεσματικότητα της αποζημιωτικής αγωγής στην βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα για τους ισχυρισμούς τους περί παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης.

## *2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου*

22. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την νομολογία του σύμφωνα με την οποία, προκειμένου περί της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, η κατάσταση μπορεί να είναι διαφορετική μεταξύ ενός προσώπου το οποίο κρατήθηκε υπό συνθήκες που αυτό εκτιμά αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης και προσφεύγει ενώπιον του Δικαστηρίου μετά την απόλυσή του και ενός ατόμου το οποίο προσφεύγει ενώ αυτό κρατείται πάντοτε υπό τις συνθήκες που καταγγέλλει (*Χατζηβασιλειάδης κατά Ελλάδας* (déc.), αριθ. 51618/12, § 30, 26 Νοεμβρίου 2013).

23. Πράγματι, προκειμένου να είναι αποτελεσματικό ένα σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων των κρατουμένων που προστατεύονται από το άρθρο 3, τα προληπτικά και τα αποζημιωτικά ένδικα μέσα οφείλουν να συνυπάρχουν κατά τρόπο συμπληρωματικό. Η ιδιαίτερη σημασία της διάταξης αυτής επιβάλλει στα Κράτη να θεσπίσουν, πέρα από ένα απλό αποζημιωτικό ένδικο μέσο, έναν αποτελεσματικό μηχανισμό ο οποίος να επιτρέπει να τερματιστεί ταχέως οποιαδήποτε μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3 της

Σύμβασης. Ελλείπει ενός τέτοιου μηχανισμού, η προοπτική μιας πιθανής αποζημίωσης θα κινδύνευε να νομιμοποιήσει τालαιπωρίες ασύμβατες προς άρθρο αυτό και να εξασθενίσει σοβαρά την υποχρέωση των Κρατών να καθιερώνουν τους κανόνες τους σε συμφωνία με τις απαιτήσεις της Σύμβασης (*Αναγγελ και λοιποί κατά Ρωσίας*, αριθ. 42525/07 και 60800/08, § 98, 10 Ιανουαρίου 2012, και πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση (*décision*) *Χατζηβασιλειάδης*, § 29).

24. Στην απόφασή του *A.F. κατά Ελλάδας* (αριθ. 53709/11, §§ 59-60, 13 Ιουνίου 2013), το Δικαστήριο εκτίμησε ότι έπρεπε να εξετάσει κατά πόσον οι διατάξεις ενός νομοθετικού ή κανονιστικού κειμένου των οποίων μπορούσε να γίνει επίκληση για τους σκοπούς μιας αγωγής στην βάση άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα ήταν συντεταγμένες με όρους επαρκώς σαφείς και αν αυτές διαφύλασσαν δικαιώματα «δικαστικής προστασίας» (ομοίως, § 60).

25. Υπενθυμίζει ακόμη ότι η υποχρέωση για τον προσφεύγοντα να εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα εκτιμάται κατ'αρχήν την ημερομηνία της κατάθεσης της προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου (*Baumann κατά Γαλλίας*, αριθ. 33592/96, § 47, 22 Μαΐου 2001, και *Κουταλίδης κατά Ελλάδας*, αριθ. 18785/13, § 61, 27 Νοεμβρίου 2014).

26. Υπενθυμίζει επίσης ότι η μεταγωγή ενός κρατουμένου από έναν τόπο κράτησης σε έναν άλλο διακόπτει κατ'αρχήν την συνέχεια της κράτησης όσον αφορά τις συνθήκες της τελευταίας και ότι η προθεσμία των έξι μηνών η οποία προβλέπεται από το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία της μεταγωγής στον νέο τόπο κράτησης (*Novinskiy κατά Ρωσίας* (*déc.*), αριθ. 11982/02, § 96, 6 Δεκεμβρίου 2007, *Maltabar και Maltabar κατά Ρωσίας*, αριθ. 6954/02, § 83, 29 Ιανουαρίου 2009, και *Κανάκης κατά Ελλάδας* (αριθ. 2), αριθ. 40146/11, § 92, 12 Δεκεμβρίου 2013). Θεωρεί εν τούτοις ότι υφίσταται συνεχής κατάσταση, εφόσον οι συνθήκες κράτησης είναι ουσιωδώς οι ίδιες σε αυτόν τον νέο τόπο με εκείνες του παλαιού (*Bouros και λοιποί κατά Ελλάδας*, αριθ. 51653/12 και 4 άλλες, §§ 64-70, 12 Μαρτίου 2015, και *Niazai και λοιποί κατά Ελλάδας*, αριθ. 36673/13, § 34, 29 Οκτωβρίου 2015).

27. Κατά πρώτο λόγο, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι ορισμένοι προσφεύγοντες αφέθησαν ελεύθεροι πριν να προσφύγουν ενώπιον του Δικαστηρίου. Ο προσφεύγων ο οποίος κατέθεσε την προσφυγή με τον αριθμό 77698/17 αφέθηκε ελεύθερος στις 24 Οκτωβρίου 2017. Αυτός προσέφυγε στο Δικαστήριο την 1<sup>η</sup> Νοεμβρίου 2017. Οι προσφεύγοντες οι οποίοι κατέθεσαν τις προσφυγές με τους αριθμούς 80349/17 και 80351/17 αφέθησαν ελεύθεροι στις 29 Σεπτεμβρίου 2017. Αυτοί προσέφυγε στο Δικαστήριο στις 10 Νοεμβρίου και στις 8 Νοεμβρίου 2017 αντίστοιχα. Προσφεύγοντας ενώπιον του Δικαστηρίου μετά την απόλυσή τους, αυτοί στόχευαν κατά πάσα βεβαιότητα όχι στο να εμποδίσουν την συνέχιση της κράτησής τους υπό απάνθρωπες και ταπεινωτικές συνθήκες, αλλά στο να επιτύχουν εκ των υστέρων μία εκ μέρους του Δικαστηρίου διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης και, αναλόγως, μία αποζημίωση για την ηθική βλάβη την οποία αυτοί εκτιμούσαν ότι υπέστησαν.

28. Κατά δεύτερο λόγο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων ο οποίος κατέθεσε την προσφυγή με τον αριθμό 70606/17 αφέθηκε ελεύθερος στις 20 Σεπτεμβρίου 2017 και ότι προσέφυγε στο Δικαστήριο την ίδια ημέρα. Ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος ότι ο δικηγόρος του δεν είχε καταθέσει την προσφυγή πριν τις 20 Σεπτεμβρίου 2017 εξαιτίας του φόρτου εργασίας του δεν μπορεί να μεταφραστεί σε μία απρόβλεπτη κατάσταση που εκφεύγει του ελέγχου του. Το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη το γεγονός ότι ο εν λόγω δικηγόρος παρέστη αυτοπροσώπως στην δικάσιμο ενώπιον του Εφετείου Θεσσαλονίκης και ότι, ως εκ τούτου, θα έπρεπε να προβλέψει τις συνέπειες μιας κατάθεσης προσφυγής στο Δικαστήριο την ημέρα απόλυσης του πελάτη της.

29. Παρατηρεί ότι η κατάθεση της προσφυγής δεν θα είχε μπορέσει σε κάθε περίπτωση να εμποδίσει την διατήρηση του προσφεύγοντος υπό κράτηση κάτω από απάνθρωπες και ταπεινωτικές συνθήκες. Ο ενδιαφερόμενος θα έπρεπε συνεπώς να ασκήσει μία αποζημιωτική αγωγή στην βάση άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα.

30. Κατά τρίτο λόγο, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι ορισμένοι προσφεύγοντες κατέθεσαν την προσφυγή τους ενώπιον του Δικαστηρίου αφού είχαν μεταχθεί σε άλλες φυλακές. Σημειώνει επίσης ότι οι προσφεύγοντες οι οποίοι κατέθεσαν τις

προσφυγές με τους αριθμούς 77704/17 και 8216/18 μετέχθησαν στην φυλακή της Κασσάνδρας στις 6 Οκτωβρίου 2017 και στις 15 Ιανουαρίου 2018 αντίστοιχα. Αυτοί κρατούνταν επομένως εκεί τις ημερομηνίες κατάθεσης των προσφυγών στο Δικαστήριο, ήτοι την 1<sup>η</sup> Νοεμβρίου 2017 και στις 7 Φεβρουαρίου 2018. Όσον αφορά τον προσφεύγοντα ο οποίος κατέθεσε την προσφυγή με τον αριθμό 80149/17, αυτός μετέχθη στην φυλακή Τρικάλων στις 20 Οκτωβρίου 2017 και προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 8 Νοεμβρίου 2017.

31. Όμως το Δικαστήριο σημειώνει ότι η φυλακή της Κασσάνδρας είναι μία αγροτική φυλακή, η οποία διακρίνεται από τα σωφρονιστικά καταστήματα γενικού τύπου όπως εκείνο των Διαβατών. Συν τοις άλλοις, οι προσφεύγοντες οι οποίοι κατέθεσαν τις προσφυγές με τους αριθμούς 77704/17 και 8216/18 δεν παραπονούνται μέσα σε αυτές για τις συνθήκες κράτησης που υπέστησαν μέσα στην εν λόγω φυλακή, σχετικά με την οποία δεν παρέχουν εξάλλου κανένα στοιχείο μέσα στις παρατηρήσεις τους.

32. Όσον αφορά την φυλακή των Τρικάλων, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι ο προσφεύγων ο οποίος κατέθεσε την προσφυγή με τον αριθμό 80149/17 δεν παραπονείται ούτε αυτός μέσα στην προισφυγή για τις συνθήκες υπό τις οποίες κρατήθηκε μέσα στο ίδρυμα αυτό και ότι οι παρατηρήσεις του δεν παρέχουν ιδιαίτερες διευκρινίσεις επί του θέματος αυτού.

33. Όσον αφορά τους προσφεύγοντες οι οποίοι κατέθεσαν τις προσφυγές με τους αριθμούς 77704/17, 80149/17 και 8216/18, το Δικαστήριο σημειώνει ότι αυτοί ισχυρίζονται, χωρίς να παράσχουν περισσότερα στοιχεία, ότι οι συνθήκες κράτησης στις φυλακές της Κασσάνδρας και των Τρικάλων είναι ουσιωδώς οι ίδιες με εκείνες που επικρατούν μέσα στην φυλακή των Διαβατών. Αυτοί δεν παρέχουν εν τούτοις κανένα ειδικό στοιχείο ικανό να δικαιολογήσει το γεγονός ότι θεωρούν την κράτησή τους στην φυλακή των Διαβατών και, στην συνέχεια, στις φυλακές της Κασσάνδρας και των Τρικάλων ως μία «συνεχή κατάσταση».

34. Δεδομένου ότι οι ημερομηνίες στις οποίες αυτοί προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου οι προσφεύγοντες οι οποίοι κατέθεσαν τις προσφυγές με τους αριθμούς 77704/17, 80149/17 και 8216/18 κρατούνταν στην φυλακή της Κασσάνδρας ενώ ο προσφεύγων ο οποίος κατέθεσε την προσφυγή με τον αριθμό

80149/17 κρατούνταν στην φυλακή των Τρικάλων, αυτοί στόχευαν κατά πάσα βεβαιότητα όχι στο να εμποδίσουν την συνέχιση της κράτησής τους υπό απάνθρωπες και ταπεινωτικές συνθήκες, αλλά στο να επιτύχουν εκ των υστέρων μία εκ μέρους του Δικαστηρίου διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης και, αναλόγως, μία αποζημίωση για την ηθική βλάβη την οποία αυτοί εκτιμούσαν ότι υπέστησαν.

35. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, όταν ήταν υπό κράτηση στην φυλακή των Διαβατών, οι προσφεύγοντες υπέκειντο στις διατάξεις του σωφρονιστικού κώδικα. Οι κύριες αιτιάσεις τις οποίες αυτοί διατυπώνουν ενώπιον του Δικαστηρίου όσον αφορά τις συνθήκες κράτησής τους την εποχή εκείνη αναφέρονται ιδίως σε προβλήματα υπερπλήρωσης, υγιεινής και ανεπαρκούς διατροφής. Ωστόσο τα άρθρα 21, 25 και 32 του ελληνικού σωφρονιστικού κώδικα εγγυώνται στους τομείς αυτούς υποκειμενικά δικαιώματα των οποίων μπορεί να γίνει επίκληση ενώπιον των δικαστηρίων (πιο πάνω απόφαση (décision) *Χατζηβασιλειάδης*, § 34). Η αποζημιωτική αγωγή στην βάση άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα σε συνδυασμό με τα πιο πάνω αναφερόμενα άρθρα του σωφρονιστικού κώδικα, καθώς επίσης και με το άρθρο 3 της Σύμβασης, το οποίο έχει άμεση εφαρμογή στην εθνική έννομη τάξη, συνιστούσε συνεπώς ένα ένδικο μέσο το οποίο οι προσφεύγοντες όφειλαν να είχαν ασκήσει.

36. Έπεται ότι οι αιτιάσεις αυτές πρέπει να απορριφθούν λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης (*Παπαδάκης και λοιποί κατά Ελλάδας* [GC], αριθ. 34083/13, §§ 45-48, 25 Φεβρουαρίου 2016).

#### **B. Επί της επικαλούμενης παραβίασης του άρθρου 13 της Σύμβασης**

37. Τοποθετούμενοι στο πεδίο του άρθρου 13 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες παραπονούνται διότι δεν διέθεταν στο εθνικό δίκαιο κάποιο αποτελεσματικό ένδικο μέσο για να καταγγείλουν τις συνθήκες κράτησής τους. Ο προσφεύγων ο οποίος κατέθεσε την προσφυγή με τον αριθμό 70606/17 επικαλείται επίσης το άρθρο 5 § 4 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι

έχει την εξουσία του νομικού χαρακτηρισμού των επιδίκων πραγματικών περιστατικών. Εκτιμά ότι συντρέχει λόγος να εξεταστούν οι ισχυρισμοί των προσφευγόντων μόνον υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

38. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες δεν έχουν «υπερασπίσιμη αιτίαση» υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης και ότι δεν μπορούν επομένως να επικαλεστούν το άρθρο 13. Ισχυρίζεται ότι η αναφορά προς το συμβούλιο της φυλακής, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 6 του σωφρονιστικού κώδικα, και η προσφυή ενώπιον του εισαγγελέα επόπτη της φυλακής, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 572 του κώδικα ποινικής δικονομίας («ΚΠΔ»), συνιστούν αποτελεσματικά ένδικα μέσα τα οποία οι προσφεύγοντες όφειλαν να είχαν ασκήσει προκειμένου να επιτύχουν την βελτίωση των συνθηκών κράτησής τους, τις οποίες θεωρούσαν κακές. Ισχυρίζεται εξάλλου ότι ο Συνήγορος του Πολίτη συνιστά από το 2014 τον «εθνικό μηχανισμό πρόληψης» που αναφέρεται στο πλαίσιο του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου συνδεδεμένου στην Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και ότι, βάσει αυτών, αυτός μπορεί να μεταβεί σε όλους τους τόπους στέρησης της ελευθερίας. Όμως οι προσφεύγοντες δεν έκαναν χρήση αυτών των ενδίκων μέσων.

39. Οι προσφεύγοντες αμφισβητούν την αποτελεσματικότητα των εν λόγω ενδίκων μέσων για την καταγγελία των συνθηκών κράτησης. Επικαλούνται διάφορες αποφάσεις που έχουν εκδοθεί από το Δικαστήριο επί του ζητήματος αυτού, μεταξύ των οποίων την απόφαση *Νησιώτης κατά Ελλάδας* (αριθ. 34704/08, 10 Δεκεμβρίου 2011), η οποία αφορούσε την αναφορά προς το συμβούλιο της φυλακής, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 6 του σωφρονιστικού κώδικα, και

την προσφυγή ενώπιον του εισαγγελέα επόπτη της φυλακής, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 572 ΚΠΔ, και τις αποφάσεις *Σαματάς και λοιποί κατά Ελλάδα* (αριθ. 11463/09, 28 Φεβρουαρίου 2012), *Lica κατά Ελλάδα* (αριθ. 74279/10, 17 Ιουλίου 2012), *Παπακωνσταντίνου κατά Ελλάδα* (αριθ. 50765/11, 13 Νοεμβρίου 2014), και *Adiele και λοιποί κατά Ελλάδα* (αριθ. 29769/13, 25 Φεβρουαρίου 2016).

40. Ενόψει των σκέψεων οι οποίες διατυπώθηκαν ως προς την μη άσκηση εκ μέρους των προσφευγόντων της αποζημιωτικής αγωγής στην βάση άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα (πιο πάνω παράγραφοι 27, 29 και 34-36), το Δικαστήριο κρίνει ότι η αιτίαση η οποία έλκεται από το άρθρο 13 πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 α) και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

*Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.*

Συντάχθηκε στην γαλλική γλώσσα και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε στις 18 Ιουνίου 2020.

(υπογραφή)

Renata Degener

Αναπληρώτρια Γραμματέας

(υπογραφή)

Krzysztof Wojtyczek

Πρόεδρος